

УДК 37.013.83+81'244+81'27

DOI 10.31376/2410-0897-2018-1-37-187-194

Лілія Володимирівна Рускуліс,
кандидат педагогічних наук, доцент,
докторант кафедри мовознавства
Херсонського державного університету,
e-mail: ruskulis_lilya@ukr.net

Дарія В'ячеславівна Лукьяненко,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
теорії й методики мовно-літературної
та художньо-естетичної освіти
Миколаївського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти,
e-mail: svet-daria@ukr.net

ДЕРЖАВОМОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУЧАСНОГО ОСВІТЯНИНА: ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті на основі аналізу наукових розвідок окреслено феномен «державомовна компетентність освітянина», простудіювано поняття «компетентність», «компетенція», «компетентність в освіті»; з'ясовано ієрархію компетентностей (ключові, загальнопередметні, предметні та їх підгрупи); виокремлено мовну, соціальну, громадянську, культурну, цифрову компетентності; охарактеризовано сутність професійної компетентності майбутнього освітянина; визначено поняття «мовна особистість освітянина».

Ключові слова: компетентність, компетенція, мовна особистість, українськомовна стійкість, державомовна компетентність.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство кидає виклик успішним людям, компетентність яких відповідає європейським вимогам і тенденціям вищої освіти, що в Україні наразі модернізується відповідно до інноваційних потреб і запитів часу. Передові ідеї й повносили стремління до світового визнання породжують й нові вимоги, які викладено в Законі України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2010-2021 рр., Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), Державній програмі «Вчитель», Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти, Державному стандарті мовної освіти, Концепції Нової української школи. Відповідно до їх положень сучасний учитель повинен орієнтуватися у вирі новітньої наукової мовознавчої теорії, аналізуючи її й критично оцінюючи; повсякчас розвивати чуття слова; стежити за власним нормативним літературним мовленням й постійно його вдосконалювати; вести активні дослідницькі розвідки, підвищуючи власний професійний рівень, тобто абсолютно реалізувати себе як високоосвічений, конкурентоспроможний фахівець.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Із точки зору інтеграції сучасної української освіти до європейського освітнього простору й компетентісно зорієнтованого підходу до навчання мови науковці (Н. Бібік, О. Богуш, Н. Василенко, Н. Волкова, Е. Зеєр, І. Зимня, І. Зязюн, Л. Мамчур, М. Маркова, О. Овчарук, М. Пентиліук, О. Пометун, В. Редько, І. Родигіна, О. Савченко, О. Семенов, Т. Симоненко, І. Хом'як, А. Хуторської, Н. Якса та ін.) глибоко студіюють дефініції «компетентність» і «компетенція», аналізують ієрархію компетентностей і набір компетенцій для їх реалізації.

Формулювання мети статті. Грунтуючись на визначенні дефініції «державна мова», аналізуючи наявні в педагогіці розвідки в царині компетентісного підходу, маємо за мету охарактеризувати поняття «державомовна компетентність освітянина», запропонувати її структуру, з'ясувати поняття «мовна особистість педагога».

Виклад основного матеріалу. Компетентність, услід за А. Хуторським, – це «володіння учнем відповідними компетенціями, що демонструють його особистісне ставлення до неї й до предмета діяльності (...); особистісна якість (їх сукупність), що сформувалася й мінімальний досвід діяльності в цій сфері»; «сукупність особистісних якостей учня (ціннісно-змістових орієнтацій, знань, умінь, навичок, можливостей), що обумовлені досвідом його діяльності в певній соціально й особистісно вагомій сфері, а компетенцію як «відчужену, наперед задану соціальну вимогу (норму) до освітньої підготовки учня, що необхідна для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері» [14, с. 63-64]. Заслуговує на увагу обґрунтування І. Зязюна,

який під компетентністю розуміє «здатність вирішувати професійні задачі певного визначеного класу, що вимагає наявності реальних знань, умінь, навиків, досвіду», відповідно компетенція – «простір соціально-професійного впливу, визначений посадою, соціальним статусом, службовим функціоналом спеціаліста» [5]. Із точки зору М. Пентилюк, «компетентність» – «інтегрована здатність особистості, набута в процесі навчання; необхідний комплекс знань, навичок та досвіду, що дозволяють ефективно здійснювати діяльність або певну функцію», відповідно, «компетенція» – «суспільно визнаний рівень знань, умінь і навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини» [9]. Вважаємо за необхідне звернутися до дефініції «компетентність» в освіті, в яке Н. Бібік укладає розуміння «набутої характеристики особистості, що сприяє успішному входженню молодшої людини в життя сучасного суспільства» [3, с. 408]. Відповідно, компетенція виступає як «відчужена від суб'єкта, наперед задана соціальна норма (вимога) до освітньої підготовки учня, необхідна для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері, тобто соціально закріплений результат» [3, с. 409]. Отже, компетентність – це відповідні знання, уміння й навички особистості, здатність застосовувати їх у власному житті й професійній діяльності. Очевидно, що поняття «компетентність» є значно ширшим порівняно з поняттям «компетенція».

Такі погляди науковців на феномен «компетентності» в сучасному науковому й освітньому просторі, дозволяють виокремити поняття «державомовна компетентність» (далі - ДМК) освітянина й вибудувати її ієрархію.

В. Бусол визначає «державну мову» «основною мовою держави» [1, с. 286]. У «Словнику української мови» знаходимо важливе уточнення в тлумаченні лексичного значення слова «державний», а саме: «Який має важливе значення для держави, може впливати на стан її справ» [11, с. 248]. Отже, саме державна мова має ключове значення для розвитку держави на всіх її рівнях, у тому числі й для міжнародного визнання.

Ураховуючи погляди науковців на проблеми класифікації компетентностей і тлумачення поняття «державна мова» в лексикографічних джерелах, визначаємо ДМК як індивідуальний рівень засвоєння державної мови; глибоке, усвідомлене й бездоганне володіння нею відповідно до мети спілкування в усній і писемній формах; використання мовних одиниць відповідно до літературних норм; орієнтування в історичних й актуальних мовних процесах, що допомагає фахівцеві в галузі освіти визнавати, ідентифікувати й вирішувати мовні проблеми; є індикатором професійного й життєвого акме. Безперечно, що результатом формування ДМК стане забезпечення інтелектуального, культурного, особистісного розвитку творця Нової української школи.

Обґрунтування ДМК вимагає ретельного дослідження ієрархії компетентностей, яка до сьогодні є дискусійною проблемою, хоча більшість учених спираються на класифікацію А. Хуторського. Науковець, ґрунтуючись на характеристиці мети освіти, досвіді здобувача освіти, видах діяльності, визначає ключові компетентності; загальнопредметні компетентності; предметні компетентності [13, с. 58-64.]. Беремо таку класифікацію за основу, оскільки у своїй єдності виокремлені групи компетентностей дозволяють урахувати лінгвістичну складову в педагогічній діяльності різних предметних галузей, ґрунтуючись на тлі загальних вимог і викликів суспільства щодо різносторонньої підготовки конкурентоспроможного професіонала, який здатний спрогнозувати власну роль у суспільстві загалом й у майбутній професії вчителя зокрема, сприяють формуванню його особистісних і фахових якостей, оволодінню комунікативними вміннями тощо.

І. Зимня до ключових компетентностей відносить ті, що: 1) уналежнені людині як суб'єктові життєдіяльності (здоров'язбереження, ціннісно-змістова орієнтація у світі, інтеграція; громадянськість; самовдосконалення, саморозвиток, особиста й предметна рефлексія); 2) що є підсумковим етапом соціальної взаємодії особистості з іншими (соціальна взаємодія; спілкування); 3) становлять відображення діяльності конкретної людини (пізнавальна діяльність; використання інформаційно-комунікаційних технологій) [4, с. 23–25]. Поділяючи таку думку, Н. Волкова виокремлює три групи ключових компетентностей: *автономна діяльність* (вибудовування й реалізація індивідуальних проєктів); *інтерактивне використання засобів* (інтерактивне застосування мови в її різноманітності з метою досягнення найбільш високих результатів навчання й реалізації власних можливостей); *функціонування в соціально гетерогенних групах* (успішна взаємодія з іншими) [2, с. 271-272]. Відповідно до певної спеціальності ключові компетентності, безперечно, репрезентуються конкретним набором найбільш магістральних знань, умінь і навичок, що є основою успішного досягнення кінцевого результату навчання.

У навчанні ключові компетентності репрезентовані певними функціями: реалізують соціальне замовлення на підготовку особистості до життя; є засобом залучення людини до здобуття освіти; опредмечують діяльність й готують фундамент для реальної практичної підготовки; входять як складові елементи до різних навчальних предметів, будучи метапредметними; забезпечують тісний взаємозв'язок теорії з практикою; здійснюють комплексний освітній контроль [14, с. 65] й формуються низкою компетенцій: ціннісно-змістові (розуміння світу й прийняття рішення відповідно до ситуації);

загальнокультурні (пізнання дійсності з урахуванням загальної й національної культури, морально-духовна складова життя кожної окремої людини); навчально-пізнавальні (урахування психологічних особливостей під час навчання); інформаційна (орієнтація у вирі інформації, її критичний аналіз й передавання; оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями); комунікативна (налагодження взаємодії з колегами тощо, співпраця в колективі; соціально-трудова (виконання різноманітних ролей); особистісного самовдосконалення (усвідомлений і різносторонній саморозвиток особистості) [13, с. 64-65]. Сукупність ключових компетентностей є фундаментом загальнокультурної компетентності людини, яка, отримуючи відповідні знання, досягає власної фахової вершини, розбудова якої ґрунтується на знаннях й уміннях, і закладає основи професійної компетентності.

Звертаючись до провідних європейських тенденцій в освіті, варто акцентувати увагу на переліку ключових компетентностей для навчання впродовж життя, сформульованих на засіданні Європейської комісії, а саме: грамотність (Literacy competence); мовна компетентність (Languages competence); математична компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії (Mathematical competence and competence in science, technology and engineering and); цифрова компетентність (Digital competence); особиста, соціальна та навчальна компетентності (Personal, social and learning competence); громадянська компетентність (Civic competence); підприємницька компетентність (Entrepreneurship competence); компетентність культурної обізнаності та самовираження (Cultural awareness and expression competence) [15]. Для нашого дослідження вважаємо за необхідне зробити акценти на окремих складниках. Насамперед необхідно наголосити, що мовна компетентність, на нашу думку, є основоположною для розбудови ієрархії ключових компетентностей, реалізація яких буде неможливою без здатності розуміти, висловлювати й пояснювати думки, почуття, факти як в усній, так і в писемній формах.

У названому переліку виокремлено цифрову компетентність, структурним елементом якої є інформаційна. Йдеться про вибір якісного українськомовного контенту, тобто швидке орієнтування в інформаційному просторі, що в переважній більшості випадків сьогодні зміщується саме у віртуальний. До того ж іншим напрямом інформаційної компетентності вважаємо створення тих чи тих матеріалів вірцевою державною мовою. У такий спосіб реалізуватиметься й компетентність культурної обізнаності та самовираження, адже життєві рішення безпосередньо залежать від якості сформульованих думок.

Щодо громадянської компетентності, то поза сумнівом, що повноцінна реалізація особистості як громадянина в суспільному, політичному, культурному житті держави, репрезентація її на міжнародному рівні можлива лише за умови здатності особистості до взаємодії з іншими громадянами на названих вище рівнях.

Студіювання наукових джерел переконує, що наразі вченими (Н. Голуб, Л. Овсієнко, О. Семенов, Н. Остапенко, М. Пентилюк та ін.) робиться акцент на виокремленні *загальногалузових компетентностей*, формування яких відбувається в процесі засвоєння змісту певної освітньої галузі, а в їх системі як складові репрезентують *предметні компетентності*, що стосуються конкретного предмета й реалізуються протягом періоду його опанування. У складі останньої з точки зору володіння мовою обґрунтовуємо важливість формування мовної й мовленнєвої компетентностей, оскільки однією з вимог до сучасного освітянина є вміння здійснювати комунікативну діяльність. Отже, мова йде про формування мовної особистості (далі – МО) фахівця. Ця дефініція стрімко входить у наукові парадигми не тільки мовознавства, а й філософії, психології, педагогіки, соціології, культурології тощо, наголошуючи тим самим на неповторності й винятковості людини, розвиток якої стає неможливим поза мовою.

У сучасній лінгвістиці вивчення мовної особистості пов'язане з іменем Ю. Караулова, який обґрунтовує, що МО – це «ідея, яка демонструє досвід її аналізу й опису, пронизуючи всі аспекти вивчення мови, ламаючи межі між науками, що вивчають людину, яку поза мовою не можна досягнути» [6, с. 3]. У лінгводидактиці М. Пентилюк під мовною особистістю розуміє «високорозвинену особистість, носія як національно-мовленнєвої, так і загальнолюдської культури, який володіє соціокультурним і мовним запасом, вільно спілкується рідною, державною та іншими мовами в полікультурному просторі, адекватно застосовує набуті полікультурні знання, мовленнєві вміння і навички» [9].

У нашому розумінні *МО освітянина* – це високоосвічена особистість, яка досягла високого рівня мовної свідомості, має ґрунтовні й різносторонні мовні знання, досконало володіє нормативним мовленням, виявляючи лінгвокреативність, глибоко поважає українську мову й характеризується сформованою українськомовною стійкістю, демонструє потребу нею користуватися, здатна її берегти, відновлювати, тобто відзначається високою національною мовною свідомістю й гідністю.

Ураховуючи напрям пропонованої розвідки, поняття «мовна стійкість», яким послуговуються С. Єрмоленко, Л. Масенко, А. Погрібний та інші науковці, вважаємо за необхідне звзунити до «українськомовна, або державомовна стійкість». При цьому вихідними є декілька положень. Так, О. Ткаченко мовну стійкість тлумачить як здатність людини «за несприятливих умов зберегти й відновити

свою мову» [12, с. 4]. Т. Симоненко конкретизує розуміння аналізованого поняття: «зміст словосполучення «українськомовна стійкість» виводиться із самої назви – використовувати українську мову повсякчас, незважаючи на мовлення співрозмовника» [10, с. 46].

Думку науковиці підтверджує й позиція О. Кравченко: «На сьогодні мовна стійкість має ширшу конотацію. Основу її визначають зростання авторитету української мови, усвідомлення внутрішньої потреби спілкуватися й пізнавати світ засобами рідної мови, заперечення мовного відступництва у будь-яких його проявах, прагнення позбутися монополії суржику, турбота про високу культуру спілкування» [7, с. 216].

Суттєво впливає на становлення МО сучасного освітянина та на його українськомовну стійкість оточення. Із цього приводу слушно зауважує Л. Масенко, що «рівноважність двомовної ситуації може зберігатися лише тоді, коли поряд із групами, відкритими до мовного взаємовпливу, існують групи одномовців, які, виявляючи мовну стійкість, чинять опір впливові контактної мови» [8, с. 12]. У такому контексті сучасний освітянин має стати взірцем українськомовної стійкості, демонструючи власну позицію в будь-якій мовній ситуації – як офіційній, так і неформальній. Водночас важливим залишається й вільне володіння мовами інших народів світу як складова всебічного розвитку мовної особистості.

З огляду на наведені позиції науковців щодо понять «мовна особистість» і «українськомовна / державомовна стійкість» видається доцільним розширити функціональне поле мовної компетентності. У додатку до Рекомендацій 2018/0008 (NLE) Європейського Парламенту та Ради (ЄС) зауважено, що мовна компетентність ґрунтується на здатності розуміти, висловлювати й пояснювати певні поняття (концепти), міркування, почуття, факти й думки інших в обох формах – усній і писемній – із урахуванням соціального й культурного контекстів [15, с. 2]. При цьому щодо галузі освіти актуалізуються три її формати – формальна, неформальна та інформальна.

Складовими мовної (ДМК) й мовленнєвої компетентностей, на думку вчених, є *етнокультурознавча*, в основі якої – знання освітянином окремих питань історії мови, традицій і звичаїв українського народу тощо й вміння використовувати їх у професійній діяльності, *соціокультурної*, що передбачає роботу з ментальними текстами; *соціолінгвістична*, що виробляє вміння доречного використання мовних засобів відповідно до стилю й жанру мовлення; *стратегічна*, провідне завдання якої – оцінювати власне й чуже мовлення, моделювати його тощо.

Чільне місце в системі загальної компетентності сучасного освітянина посідає професійна компетентність як взаємозумовлені професійні якості особистості, в основі яких – набуті знання, вміння й навички, набутий досвід.

До професійних І. Зимня [4, с. 40] відносить компетентності:

- а) пізнавальної діяльності (створення, дослідження й нестандартні вирішення проблемних завдань, ситуацій);
- б) діяльності (планування, проектування й розігрування гри, дослідницька діяльність);
- в) інформаційних технологій (отримання й обробка інформації, її презентація; навички користування електронною поштою, упровадження мультимедійних проектів, розвиток комп'ютерної досконалої).

Цілком погоджуємося з думкою І. Зязюна, що вона «відбиває готовність і здібність людини професійно виконувати педагогічні функції згідно із прийнятими у суспільстві на цей час нормативами і стандартами» [5]. Для сучасного освітянина такий процес репрезентований двома взаємопов'язаними складовими: а) глибока теоретична підготовка й високий рівень практичних навичок із мовних і мовознавчих питань; б) готовність до креативної педагогічної діяльності, вміння донести до здобувачів освіти весь потенціал отриманих знань. Накладаючи професійну компетентність на площину ДМК, можемо констатувати, що мовні знання повинні бути в щоденному активі педагогів на всіх ланках освітньої галузі задля успішної професійної самореалізації, усвідомлення й досягнення власного професійного акме.

Складові ДМК подаємо в схемі 1.

Як демонструє схема, ДМК посідає магістральне місце в системі ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей. Формуючи мовну особистість освітянина, вона ґрунтується на мовній та мовленнєвій компетентностях, українськомовній стійкості сучасного мовця. Її складовими, на нашу думку є соціокультурна, громадянська, інформаційна й етнокультурознавча компетентності. У своїй сукупності всі складові ДМК закладають підвалини усвідомленої та стійкої потреби щоденного користування державною мовою.

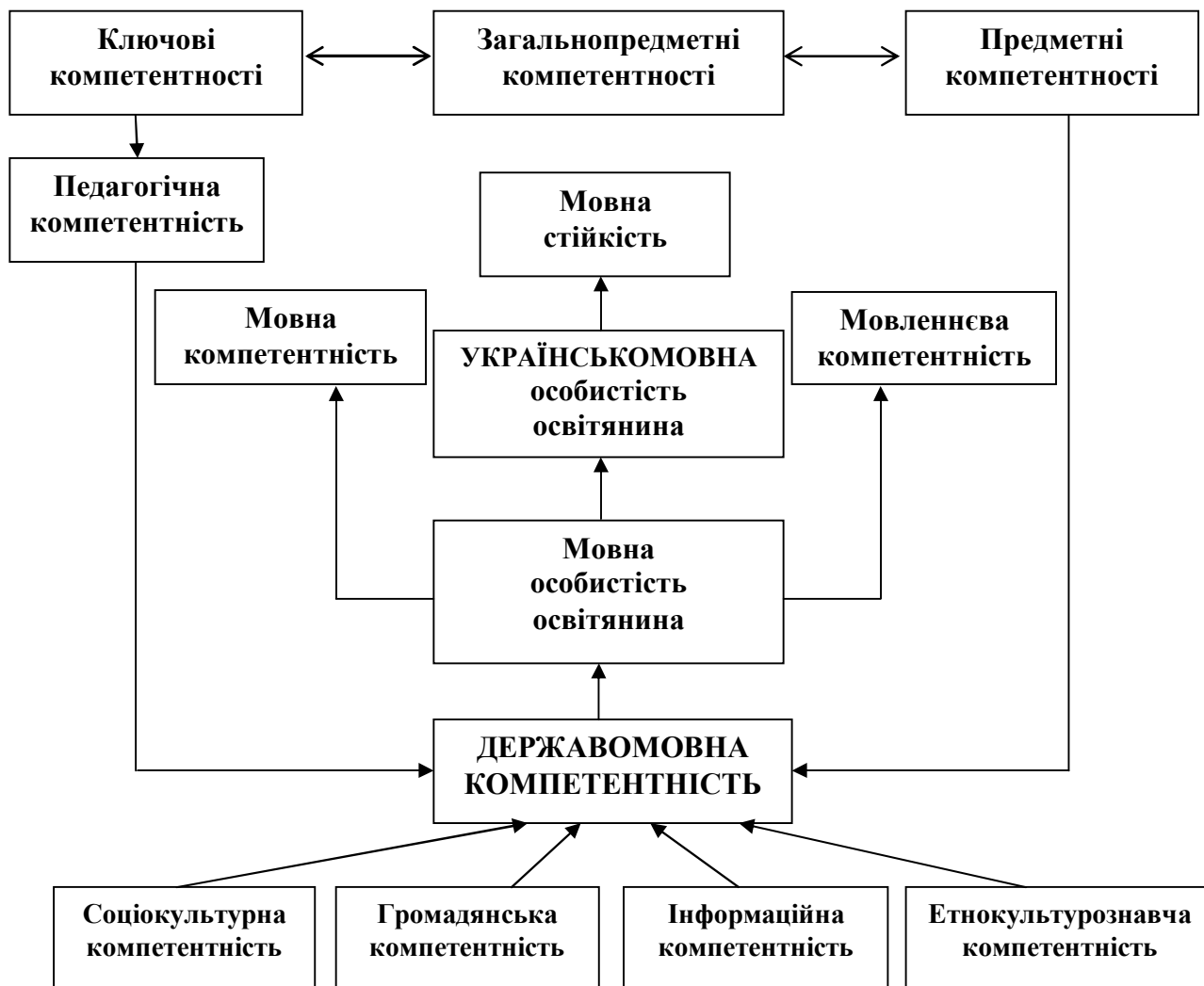
Висновки. Вирішальну роль у створенні мовної безпеки держави відіграє державна мова, вплив якої поширюється на всі аспекти громадського життя і яка є однією з визначальних ознак державності й чинників суспільної стабільності. Стан розвитку державної мови й ставлення до неї владних структур є не тільки свідченням культурного рівня та самоповаги держави, але й суттєвим фактором її інформаційної безпеки.

Отже, ДМК має стати магістральною складовою сучасного конкурентоспроможного, компетентного

освітянина, здатного гідно представляти Україну як європейську державу на міжнародному рівні.

Схема 1. Складові ДМК

Складові державомовної компетентності освітянина

У перспективі планується розробити практичну площину формування ДМК сучасного освітянина: термінологічні словники; тематичні словники, які б відображали складні випадки наголошування слів, особливості граматичної форми слова тощо.

Список використаних джерел та літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусол / В'ячеслав Тимофійович Бусол. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб., доп. / Наталія Павлівна Волкова. – К. : Академвидав, 2007. – 616 с. (Альма-матер).
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании. Авторская версия / И. А. Зимняя. - М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с
5. Зязюн І. Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/853/1/05ziasno.pdf>. – Дата звернення: 10.05.2018.
6. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – М. : Наука, 1987. – 264 с.
7. Кравченко О. Мовна стійкість сучасної молоді / О. Кравченко // Українознавство. – 2007. – № 4. – С. 216–220.

8. Масенко Л. Мовна стійкість і мовна стабільність / Лариса Масенко // Наукові записки НаУКМА. – 2002. – Т. 20: Філологічні науки. – С. 11–14.
9. Пентилюк М. І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики : збірник статей / Марія Іванівна Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2011. – 256 с.
10. Симоненко Т. В. Стимулювання студентів до українськомовної стійкості : Мова і література в школах нового типу та ВНЗ / Т. Симоненко // Українська мова і література в школі. – 2004. – № 1. – С. 46–47.
11. Словник української мови : в 11 тт. [за заг. ред. І. К. Білодіда]. – Т. 2. Г–Ж. – К. : Наукова думка, 1971. – 550 с.
12. Ткаченко О. Проблема мовної стійкості та її джерел / О. Ткаченко // Мовознавство. – 1990. – № 4. – С. 3–10.
13. Хуторской А. В. Ключевые компетентности как компонент личностно-ориентированой парадигмы образования / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64.
14. Хуторской А. В. Практикум по дидактике и методикам обучения / Андрей Викторович Хуторской. – СПб. : Питер, 2004. – 541 с. (Серия «Учебное пособие»).
15. ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning {SWD(2018) 14 final} [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annex-recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>. – Дата звернення: 10.05.2018.

Лилия Владимировна Рускулис,
кандидат педагогических наук, доцент,
докторант кафедры языковедения
Херсонского государственного университета,
e-mail: ruskulis_lilya@ukr.net

Дарья Вячеславовна Лукьяненко,
кандидат филологических наук, доцент кафедры
теории и методики языково-литературного
и художественно-эстетического образования
Николаевского областного института
последипломного педагогического образования,
e-mail: svet-daria@ukr.net

ГОСУДАРСТВЕННО-ЯЗЫКОВАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ СОВРЕМЕННОГО ПЕДАГОГА: ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

В статье на основе анализа научных исследований проанализированы понятия «компетентность», «компетенция», «компетентность в образовании»; установлена иерархия компетентностей: ключевые, общепредметные, предметные и их подгруппы. Выделено языковую, социальную, культурную, цифровую компетентности. Охарактеризована сущность профессиональной компетентности будущего работника системы образования; определены понятие «языковая личность учителя», феномен «государственно-языковая компетентность работника системы образования».

Ключевые слова: компетентность, компетенция, языковая личность, украинскоязычная стойкость, государственно-языковая компетентность.

Liliia Ruskulis,
Kherson State University,
doctoral student of Linguistics,
Ph.D., Associate Professor
e-mail: ruskulis_lilya@ukr.net

Dariia Lukianenko,
Mykolayiv RIPE,
Associate Professor at the Department
of Theory and Methodology of Linguistic
and Literary, Artistic and Aesthetic Education, Ph.D.
e-mail: svet-daria@ukr.net

STATE LANGUAGE COMPETENCE OF MODERN EDUCATOR: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECT

Introduction. *Modern society challenges to the successful people whose competence corresponds to the European requirements and trends of higher education, which is currently being modernized in Ukraine in accordance with the innovative needs and demands of the time. A modern teacher should be guided by the latest scientific linguistic theory, analyzing it and critically evaluating it. A modern teacher should develop the sense of the word; to follow his/her own normative literary speech and constantly improve it; to conduct active research exploration, to increase his/her own professional level, that is, to fully realize himself/herself as a highly educated, competitive specialist in accordance with the provisions of the main normative documents.*

Purpose. *Based on the definition of «state language», analyzing the available intelligence in pedagogy in the area of competence approach, we aim to characterize the definition of «state language competence of an educator», to offer its structure, to find out the concept of «the language personality of the teacher».*

Methods. *Theoretical, historical-logical and observational.*

Results. *In today's educational space, competence is defined as the possession of a person by certain competences, a set of personal qualities that are conditioned by the experience of his activity in a certain social and personally field; the ability to solve professional tasks of a certain kinds, requiring the availability of real knowledge, skills, and competence is the socially recognized level of knowledge, skills and attitudes in a particular field of human activity. In accordance with the purpose of education, the experience of the applicant of education, the types of activity determines: key competencies; general-purpose competence; Subjective competencies (by A. Khutorsky). Key competencies are represented by certain functions and formed by a number of competencies. Among the main competences of a modern educator we distinguish: linguistic, civic, informational and ethnocultural. The component of general competence is a professional. It is interdependent professional qualities of the individual, based on acquired knowledge, skills and experience, experience gained. We distinguish the linguistic and speech competence that forms the linguistic personality of a specialist as a highly educated person, who has attained a high level of linguistic consciousness, has a solid and diverse linguistic knowledge, a person perfectly possesses normative speech, demonstrates linguistic and egalitarianism, deeply respects the Ukrainian language and has a convincing Ukrainian-language stability, needs to use it, can protect it and restore it.*

Originality. *The article defines for the first time the state-level competence of a modern educator as an individual level of assimilation of the state language; profound, conscious and perfect possession of it in accordance with the purpose of communication in oral and written forms; use of linguistic units in accordance with literary norms; orientation in historical and actual linguistic processes, which helps the specialist in the field of education to recognize, identify and solve language problems; is an indicator of professional and vital acme, and its result is the provision of the intellectual, cultural, personal development of the creator of the New Ukrainian school.*

Conclusion. *State language competence should become the main component of a modern, competitive, competent educator who is able to adequately represent Ukraine as a European state at the international level.*

Key words: *competence, linguistic personality, Ukrainian-language persistence, state language competence.*

References

1. Vely'ky'j tлумachny'j slovny'k suchasnoyi ukrayins'koyi movy' / Uklad. i golov. red. V. T. Busol / V'yacheslav Ty'mofijovy'ch Busol. – K.; Irpin' : VTF «Perun», 2005. – 1728 s.
2. Volkova N. P. Pedagogika : navch. posib. Vy'd. 2-ge, pererob., dop. / Nataliya Pavlivna Volkova. – K. : Akademvy'dav, 2007. – 616 s. (Al'ma-mater).
3. Ency'klopediya osvity' / Akad. ped. nauk Ukrayiny' ; golovny'j red. V. G. Kremen'. – K. : Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.
4. Zy'mnyaya Y'. A. Klyuchevye kompetentnosti' kak rezul'taty'vno-celevaya osnova kompetentnosnogo podxoda v obrazovany'ya'. Avtorskaya versy'ya / Y'. A. Zy'mnyaya. M. : Y'ssledovatel'sky'j centr problem kachestva podgotovky' specy'aly'stov, 2004. – 42 s.
5. Zyazyun I. Filosofiya pedagogichnoyi yakosti v sy'stemi neperervnoyi osvity'. [Elektronny'j resurs]. Rezhy'm dostupu: <http://eprints.zu.edu.ua/853/1/05ziasno.pdf>. – Data zvernennya: 10.05.2018.
6. Karaulov Yu. N. Russky'j yazyk y' yazykovaya ly'chnost' / Yu. N. Karaulov. – M. : Nauka, 1987. – 264 s.
7. Kravchenko O. Movna stijkist' suchasnoyi molodi / O. Kravchenko // Ukrayinoznavstvo. – 2007. – № 4. – S. 216–220.
8. Masenko L. Movna stijkist' i movna stabil'nist' / Lary'sa Masenko // Naukovi zapy'sky' NaUKMA. – 2002. – T. 20: Filologichni nauky'. – S. 11–14.
9. Penty'lyuk M. I. Aktual'ni problemy' suchasnoyi lingvody'dakty'ky' : zbirny'k statej / Mariya Ivanivna Penty'lyuk. – K. : Lenvit, 2011. – 256 s.
10. Sy'monenko T. V. Sty'mulyvannya studentiv do ukrayins'komovnoyi stijkosti : Mova i literatura v

- shkolax novogo ty`pu ta VNZ / T. Sy`monenko // Ukrayins`ka mova i literatura v shkoli. – 2004. – № 1. – S. 46–47.
11. Slovy`k ukrayins`koyi movy` : v 11 tt. [za zag. red. I. K. Bilodida]. – T. 2. G–Zh. – K. : Naukova dumka, 1971. – 550 s.
12. Tkachenko O. Problema movnoyi stijkosti ta yiyi dzherel / O. Tkachenko // Movoznavstvo. – 1990. – № 4. – С. 3–10.
13. Xutorskoj A. V. Klyuchevye kompetentnomy` kak komponent ly`chnostno-ory`enty`rovanoj parady`gmy obrazovany`ya / A. V. Xutorskoj // Narodnoe obrazovany`e. – 2003. – № 2. – S. 58–64.
14. Xutorskoj A. V. Prakty`kum po dy`dakty`ke y` metody`kam obucheny`ya / Andrej Vy`ktorovy`ch Xutorskoj. – SPb. : Py`ter, 2004. – 541 s. (Sery`ya «Uchebnoe posoby`e»).
15. ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning {SWD(2018) 14 final} [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annex-recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>. – Data zvernennya: 10.05.2018.

Отримано редакцією 30.05.2018 р.

УДК 378:811.111-057.875

DOI 10.31376/2410-0897-2018-1-37-194-200

Наталія Юрївна Коханова,
вчитель англійської мови вищої категорії
Комунальної установи
Сумський навчально-виховний комплекс
«Дошкільний навчальний заклад-
загальноосвітня школа I ступеня» № 41 «Райдуга»,
e-mail: nkohanova@gmail.com

ПІДРУЧНИК ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

У статті розглянуто проблему викладання англійської мови в польських школах, зокрема міста Кракова у початкових класах, порівняно з українськими школами міста Суми. У роботі окреслено особливості побудови навчального процесу з використанням ІКТ, мультимедіа та різноманітних ігор, розглянуто низку підручників та допоміжної літератури, що використовуються в навчальному процесі. Висвітлено спільні риси та відмінності викладання мови в початковій школі двох країн.

Ключові слова: молодші школярі, початкова школа, уроки англійської мови, підручники, англійська мова, використання ІКТ.

Постановка проблеми. В умовах конкурентоспроможного виходу України на міжнародну освітню арену все складніше стає забезпечити високий рівень освіченості школярів, застосовуючи з цією метою тільки традиційні методи навчання. Залучення нових ефективних методів навчання іноземної мови для підготовки учнів стало не лише бажаним, а й необхідним.

З початком нового навчального року учні та вчителі України працюватимуть за новим Державним стандартом. Викладання й вивчення іноземної мови в нашій країні є одним із ключових питань в освіті. Учителям необхідно вивчати та переймати досвід європейських країн, які мають гарні результати у викладанні та вивченні англійської мови. Польща – наш найближчий європейський сусід, яка має гарні результати в цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема викладання англійської мови в школах турбує науковців та вчителів не перший рік. Цією проблемою займалися Г. Палмер, М. Вест, Я. Колкер, Г. Китайгородська, Г. Рогова, К. Верещагіна. На сьогоднішній день існують дві найпопулярніші методики викладання: класична (фундаментальна) та комунікативна. Представником фундаментальної методики можна вважати Н. Бонк та В. Аракіна. Ці методики й досі використовують у навчальних закладах, і вони дають непогані результати. Але для молодших школярів вони недоречні.

У наш час комунікативна методика є найактуальнішою, бо орієнтується на практику спілкування та розвиток мовних навичок. Цей підхід поширений у країнах Європи та в США.

Комунікативна методика побудована на головних навичках: читанні, письмі, мовленні та сприйнятті на слух. Найкращими представниками комунікативної методики викладання англійської мови вважаються Оксфордська та Кембриджська школи. Комунікативну методику представляють такі відомі науковці та